

مقطع تحصیلی: کارشناسی کارشناسی □ رشته:ترم:سال تحصیلی: ۱۳۹۸ - ۱۳۹۹

نام درس: معماری جهان اسلامی نام و نام خانوادگی مدرس: مهران رضایی

آدرس مدرس:تلفن همراه مدرس: ۰۹۱۲۵۶۱۶۲۴۴

جزوه درس معماری جهان اسلامی مربوط به هفته: اول □ دوم □ سوم □

▪ دارد □ ندارد □ power point □ voice: دارد □ ندارد □ text: دارد □ ندارد

تلفن همراه مدیر گروه:

۲- شیوه‌ی رازی

این شیوه چهارمین شیوه‌ی معماری ایران می‌باشد که در آن تاثیر پذیری از شیوه‌ی پارسی، شکوه شیوه‌ی پارتی و دقت شیوه‌ی خراسانی دیده می‌شود. شیوه‌ی رازی بهترین و متنوع ترین شیوه‌ی معماری اسلامی ایران است. آغاز شیوه‌ی رازی هر چند مربوط به شمال ایران است. اما در شهر «ری» رواج می‌یابد. شیوه‌ی رازی از زمان «آل زیار» شروع و تا زمان حمله‌ی «مغول» ادامه داشت. چون هر شیوه‌ی جدید متأثر از شیوه‌های قبلی است، لذا در آغاز شیوه‌ی رازی، بعضی از بنایها مانند «گور امیر اسماعیل سامانی» و «مناره‌ی ارسلان جاذب» وجه مشترکی بین شیوه‌ی خراسانی و رازی دارند.

اوج شکوفایی و ترقی شیوه‌ی رازی در دوره‌ی «سلجوقیان» است. پادشاهان سلجوقی با همت و علاقه وزیر با تدبیر خود، خواجه نظام‌الملک، ایجاد آثار و بنای‌های بسیاری را از ماوراء‌النهر (آسیای میانه کنونی) تا آسیای صغیر و آنا طولی (ترکیه) ادامه داده و با عملکردهای گوناگون ساختند.

در این زمان، برج‌های آرامگاهی، مناره‌ها، مساجد، مدارس و کاروانسراها و موارد بسیار متنوعی احداث شدند. در این دوره تعداد برج مقبره‌ها و میل مناره‌ها از تعداد مساجد بیش تر شد. طرح‌های دایره، ۸ گوش، ۶ گوش، ۴ گوش، مربع و مربع مستطیل در بنای‌های این دوره مورد استفاده قرار گرفت. میل‌های راهنمایی و تبدیل مساجد شبستانی به بنای‌های «چهار ایوانی» در این دوره صورت گرفت؛ گنبدهای نیز در انواع شکل‌های گوناگون در این دوره ساخته شدند گنبدهای «گسته نار» (

برج های خرقان در نزدیکی قزوین)، گنبد « گسته رک » (گنبد قابوس)، « گنبد های خاکی » و انواع گنبد های « دو پوسته » مسجد برسیان و اردستان و جامع زواره).

در این شیوه هم چنین از انواع « نقوش شکسته » و « گره سازی » با آجر و کاشی استفاده شده است. در این شیوه، ساختمان از بنیاد و پای بست با « مصالح مرغوب » احداث می شد و خشت های پخته‌ی کوچک و بزرگ و نازک، بستر نماهای بنا را می آراست.

بناهای شیوه‌ی رازی

بناهای شیوه‌ی رازی عبارتند از:

۱- گنبد قابوس	۶- مسجد جامع کبیر قزوین	۱۱- برج رگست
۲- برج های خرقان	۷- مسجد جامع اصفهان	۱۲- گنبد سرخ مراغه
۳- مسجد برسیان	۸- گنبد علویان	۱۳- قسمت اصلی مسجد جامع گلپایگان
۴- مسجد جامع اردستان	۹- برج رادکان	۱۰- برج لاجیم شرف
۵- کاروانسرای رباط		

گنبد قابوس : یکی دیگر از شاهکارهای معماری صدر اسلام، آرامگاه شمس المعالی قابوس بن وشمگیر در ط دشت گرگان » است. هم چنین این آرامگاه یکی از قدیمی ترین برج های آرامگاهی است که طبق کتیبه‌ی آن در سال « ۳۹۷ هـ.ق » (قذن ۴ هـ.ق) بنا شده است. تپه‌ای که پی بنا بر آن نهاده شده و اکنون حدود ۱۵ متر عمق دارد، خود تپه‌ای باستانی است. درون این پی بنا (پای بست)، سردابی بوده است که آثار طاق آن هنوز باقی است.

بدنه برج را ستون های تزیینی مضرس مثلثی شکل احاطه کرده است. این مضرس ها با «آجر» کار شده است.

مسجد جامع اصفهان با نقشه‌ی «چهار ایوانی» بنا شده و شامل ۹ محراب می‌باشد. بنای کنونی آن شامل بخش‌های زیر است:

۱- شبستان مسجد	۲- گنبد جنوبی
۳- گنبد شمالی	۴- ایوان غربی
۵- ایوان شرقی	۶- صفة‌ی صاحب
۷- محراب اولجایتو	۸- شبستان بیت الشتاء
۹- گنبد علویان	۱۰- گنبد سرخ
۱۱- شیوه‌ی آذری	

این شیوه از زمان «ایلخانیان» مغول شروع شده و تا زمان «صفویه» ادامه می‌یابد. در این زمان انواع نقشه‌های «چهار ایوانی» در طرح‌های مختلف برای ساخت مساجد و مدارس به کار گرفته شده‌اند.

بناهای شیوه‌ی آذری

بناهای شیوه‌ی آذری عبارتند از:

۱- ارگ علیشا	۲- گنبد سلطانیه (مقبره‌ی اولجایتو)
۳- مدرسه‌ی غیاثیه خرجرد	۴- مسجد گوهر شاد
۵- مسجد جامع یزد	
۶- مسجد کبود	۷- بقعه‌ی شیخ صفی الدین اردبیلی
۸- مجموعه بناهای حرم مطهر حضرت رضا (ع)	

۱۲- آس- تانه‌ی شاه نعمت الله ولی در ماهان
کرمان

۵- رصد خانه‌ی مراغه

۱۳- مسجد جامع عتیق شیراز

۶- ربع رسیدی

۱۴- شنب غازان

۷- مسجد جامع ورامین

ارگ علیشاه: این بنا در شهر «تبریز» واقع شده است و از بناهای دوره‌ی اول «شیوه‌ی آذری» می‌باشد. این بنای آجری توسط علیشاه — وزیر غازان خان — ساخته شد. ارگ علیشاه در ابتدا مسجد بوده است، و چون به علت ارتفاع زیاد در موقع جنگ و انقلاب از آن می‌شد، نام ارگ علیشاه را به آن دادند. این بنا علاوه بر ویژگی‌های محلی، از نظر اندازه و ابعاد نیز نسبت به شیوه‌های قبلی بعد از اسلام بزرگ‌تر ساخته شده است. دهانه‌ی ایوان ارگ علیشاه تبریز چهار گز از ایوان مدائنه بزرگ‌تر است.